

اهمیت پایداری اجتماعی در الگوی پیشرفت ایران

مرجان خاکساری رنانی^۱

چکیده

در ایران، در اغلب طرح‌های توسعه‌ای کمتر به ابعاد اجتماعی توجه شده و تمرکز بیشتر بر پایداری زیست‌محیطی و در حوزه آب، مراتع، جنگل‌ها و امور طبیعی بوده است. در اسناد و برنامه‌های توسعه نیز این تقلیل‌گرایی دیده می‌شود. برای توسعه و پیشرفتی مداوم و پایدار، لازم است که در اسناد فرادستی، ابعاد اجتماعی پایداری که ضامن حفظ هویت و فرهنگ و اجتماعات بومی است مورد توجه لازم قرار گیرد و نداشت نهادهای مسئول در پیشبرد اهداف توسعه‌ای مشخص شود. این مقاله با روش اسنادی به بررسی مهم‌ترین شاخص‌ها و نشانگرهای پایداری اجتماعی در پیش‌نویس سند الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت می‌پردازد. پایداری اجتماعی اصول و قلمرو رویکردهای اجتماعی سنتی از جمله سلامتی و عدالت را با مسائل مربوط به مشارکت و محیط‌زیست و سرمایه اجتماعی و اقتصادی و اخیراً با مفاهیم شادی، خوب زیستن و کیفیت زندگی ادغام کرده است. از آنجا که پایداری اجتماعی باید با توجه به شرایط جامعه و مقتضیات زمان و مکان تعریف شود و تمهیدات لازم برای دستیابی به آن صورت گیرد، ابعاد پایداری اجتماعی مورد نظر در این مقاله عبارت‌اند از: عدالت و برابری؛ مشارکت؛ تنوع در عین همبستگی؛ شمول؛ امنیت؛ کیفیت زندگی و خوب زیستن؛ حفظ تعادل جمعیت؛ و حکمرانی شایسته. مصادیق این شاخص‌ها در پیش‌نویس سند بیشتر معطوف به عدالت و امنیت (آن هم بیشتر در حوزه توان نظامی و دفاعی) است. شاخص‌هایی چون شمول و فراگیری و (مصادیقی چون توانمندسازی و جایگاه زنان که ذیل آن قرار می‌گیرد) و آزادی به عنوان یک مفهوم انسانی کمتر مورد توجه قرار گرفته است.

واژگان کلیدی: الگوی پیشرفت ایرانی، پایداری اجتماعی، عدالت و برابری، مشارکت، امنیت، شمول.

۱. مقدمه و طرح مسأله

توسعه دارای سه بعد اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی است که هر سه این ابعاد ارتباط تنگاتنگی باهم دارند. تمرکز صرف بر یک بعد نه تنها باعث توسعه نمی‌شود، بلکه منجر به توسعه‌ای ناپایدار و ناموزون می‌گردد. توسعه ناپایدار به محیط زیست آسیب می‌رساند، نابرابری اجتماعی به همراه دارد و امکان تحقق رشد اقتصادی مداوم را تضعیف می‌کند. با توجه به تشدید بحران‌های اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی در جهان و به‌منظور چاره‌اندیشی در این خصوص اجلاس‌های گوناگون برگزار شد و اسناد و بیانیه‌های بین‌المللی تدوین گردید و رویکردهای متعددی به‌وجود آمد. از جمله می‌توان بیانیه‌های استکهلم^۲ و ریو^۳ و اهداف توسعه هزاره^۴ و اهداف توسعه پایدار^۵ را بیان کرد. امروزه این امر آشکار

۱. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی توسعه اجتماعی دانشگاه تهران، pegah.khaksari@gmail.com

۲. Stockholm Declaration

۳. Rio Declaration

۴. MDGs

۵. SDGs